

çuklu Devleti Moğollar'a hizmet eder hale geldi. İhanın hazinesine her yıl vergi yatırılmasında, aynı hazineden alınan borçların ödenmesinde ve Anadolu'daki Moğol işgal kuvvetlerinin masraflarının karşılanmasında güçlük çekildiğinden siphahilerden bilhassa Erzincan, Malatya, Dânişmend ili ve Kayseri'de yaşayanların çoğunun dirlikleri ellerinden alınarak iltizama verildi. Muînüddin Pervâne'nin Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî için verdiği bir ziyafete IV. Kılıcarslan'ın da katıldığı, sultanın burada Mevlânâ'ya intisap ettiği, âlimler ve şeyhlerle de münasebetlerinin iyi olduğu kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Bibi, *el-Evâmîrü'l-'Alâ'iyye*, s. 473, 641-650, 687, 688; Ebû'l-Ferec, *Târih*, II, 545-549, 559-565, 573, 582, 587, 600; a.mlf., *Târihu muhtaşari'd-düvel* (nşr. Antûn Sâlihânî ei-Yesûî), Beyrut 1890, s. 256-257, 263-264, 267-268, 274, 278; Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-aḥbâr*, s. 71-74, 81-84, 87; *Târih-i Âli Selçuk* (nşr. ve trc. Feridun Nafiz Uzluk), Ankara 1952, s. 55; Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, I, 154, 159-160, 369, 371, 373, 382, 420; İsmâil Galib, *Takvîm-i Mes-kûkât-ı Selçûkiyye*, İstanbul 1309, s. 81; Niğdeli Kadî Ahmed, *el-Veledü's-şefik*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4518, s. 297-298; Nejat Kaymaz, *Pervâne Muînüddin Süleyman*, Ankara 1970, bk. İndeks; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971, bk. İndeks; a.mlf., *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Ankara 1988, bk. İndeks; a.mlf., "Kılıç Arslan IV.", *İA*, VI, 703-707; R. P. Lindner, "The Challenge of Qilich Arslan IV", *Near Eastern Numismatics Iconography, Epigraphy and History - Studies in Honor of George C. Miles* (ed. O. K. Kovymjooon), Beyrut 1974, s. 411-417; Cl. Cahen, *Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler* (trc. Yıldız Moran), İstanbul 1979, s. 264-266, 270-275, 320, 322, 335; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, Ankara 1969, s. 32-38; G. S. P. Freeman - Grenville, "Kılıç Arslan IV", *EJ²* (İng.), V, 104-105.

FARUK SÜMER

KILIÇ

Kelime bütün Türk lehçelerinde hemen daima **kılıç**, nâdiren de **kılınç** ve **kilic**, **kilis**, **kiliş** gibi şekillerde görülür (Doerfer, III, 496-498, nr. 1510; Clauson, s. 618). Arapça'da genellikle kök itibarıyla "helâk etmek" anlamını taşıyan **seyf**, Farsça'da ise -kılıcın yanı sıra Osmanlıca'da da **şemşir** kelimesi kullanılır.

Arkeolojide kılıçla kama ve hançeri ayrıran uzunluk 40 santimetredir; yalnız bu ölçünün üstündeki ince uzun kesici silâhlara kılıç denir. Eskiden beri kahramanlığın, bağımsızlığın ve gücün temsilcisi sayılan kılıç, Doğu'da da Batı'da da umu-

miyetle soylular ve rütbeli askerlerle kumandanlar tarafından taşınmıştır. Kılıçlar düz ve eğri olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan düzlerin iki, eğrilerin bir tarafı keskindir. Eğri kılıçların diğerlerinden daha kısa ve kavsinin içi keskin olanlarına **yatağan**, gittikçe enlileşerek daha ağır bir silâh görünümü olanlarına da **pala** denir. Kılıç, tutulan yeri olduğu için kabza adı verilen sap ve üzerine genellikle ustasının veya sahibinin adı işlendiği için namlu (taban) denilen kesici kısımdan meydana gelir. Kabza ile namlu arasında rahat tutmayı sağlayan ve vuruş sırasında elin kaymasını önleyen sipere balçak adı verilir; bazı kılıçlarda balçağın bir köprü gibi geriye doğru kıvrılarak kılıç kılıca çarpışmalarda eli darbelerden koruyan kısmına balçak kavsi veya kabza siperi denir. Eğri kılıçlarda namlu sırtı ile keskin ağzın birleştiği yere yakın kesiminde silâhin saplanabilmesi için yalman (Arapça'da zübâb) denilen, çift tarafı keskin sivri bir bölüm bulunur. Namlu ahşap üstüne genellikle deri kaplı bir kılıfa (kın) sokularak muhafaza edilir ve kılıç bir kayışla bele veya omuza asılarak taşınır.

Taberî, kılıcı İran'ın efsanevi hükümdarı Cemşid'in icat ettiğini söyler (*Târihu'l-ümem*, I, 109). Ortaçağ'da en iyi kılıçlar, kılıç yumurtası denilen kaliteli demirin ısıtılıp dövülerek uzatılmasıyla yapılır, sonra değişik tarzlarda su verilmek suretiyle çelikleştirilirdi. Günümüze ulaşmış en eski düz kılıçlar Malatya Aslantepe'de bulunmuştur (Sevin, s. 74). Halen Malatya Müzesi'nde sergilenen (nr. 4204, 4206, 4215) ve milâttan önce IV. binyıl sonlarına (Erken Bronz Çağı'na) tarihlenen bronzdan yapılmış, kabzaları gümüş kakmalı bu kılıçların uzunlukları 46,3; 45; 48,5 cm. ve kalınlıkları 4 milimetredir. Eski Mısır kılıçları genellikle 50 santimetreden uzun, fildişi veya kemik kabzalı düz kılıçlardır. Düz kılıç kadar yaygın olmayan ve Ortaçağ'da İslâm kılıcı, Arap kılıcı, daha çok da Türk kılıcı adlarıyla ün kazanan eğri kılıcın Yakındoğu'da ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. Eğri kılıçların mevcut en eski örneği milâttan önce 1800 yıllarına aittir ve Biblos'ta (Cebel) bulunmuştur. Eski Mısırlılar'ın bu tür kılıçlara hayvanların ön ayakları gibi kavisli olduğu için bu anlamda "hopeş kılıç" dedikleri bilinmektedir (Wevers, *IDB*, IV, 470). Milâttan önce VIII-VII. yüzyıllara tarihlenen Asur ve Geç Hitit kabartmalarında eğri kılıçlara rastlanmakta ve bunların bele kuşandığı görülmektedir (Parrot, 16, 34, 41, 54-57, 103-104, 106, 107). Bu

kabartmalarda Ortaçağ İslâm kılıçlarının tam bir benzeri olan eğri kılıçlardan başka ayrıca düz ve eğri hançerler de bulunmaktadır. yine aynen İslâm hançerleri gibi beldeki kuşağa sokularak taşınmaktadır. Bu kılıç ve hançerlerin kabzalarında genellikle ince işçilikli süslemeler göze çarpar. Ahd-i Atık ve Ahd-i Cedid'in çeşitli bölümlerinde kılıçtan çokça söz edilir (Robinson, s. 1151-1152). Kur'an'da ise yalnız kılıçla yapılabilecek bazı fiiller geçtiği halde (Marzî b. Ali b. Marzî et-Tarsûsî, s. 37) kılıç kelimesi geçmez.

İlk Türk kılıçları hakkında Berel I, Koska I, Yako-Nur, Katanda I, Kudırge ve Srotski I kurganlarından çıkan örneklerden fikir sahibi olunmaktadır. Klasik Türk kılıcının prototipi sayılan en eski eğri kılıçlar, Altaylar'daki milâttan önce II-I. yüzyıllara tarihlenen Kudırge ve Katanda kurganlarından çıkmıştır. Bu tür kılıçların son örnekleri ise Türkler'in İslâm dinine girdikleri Karahanlılar'ın kuruluş ve yükseliş dönemlerine ait olduğu tahmin edilen Srotski kurganında bulunmuştur (Ögel, *İslâmiyetten Önce*, s. 61, 159, 301). Orta Asya'daki insan heykel ve resimleri genellikle kılıçlıdır. Moğolistan'da ve Altay, Tuva, Isık Göl bölgelerinde bulunan heykellerin çoğunun kına bağlanmış iki kayışla eğri kılıç kuşanmış vaziyette yapıldığı görülür (*a.g.e.*, s. 159).

Araplar kılıca çok önem verirlerdi. Kâbe'deki hazineye hediye edilen eşya arasında değerli kılıçlar da vardır (Nûreddin el-Halebî, I, 51). Genellikle ithal kılıç kullanılmakta ve İpek yolunun deniz bağlantılarıyla Arap yarımadasına değişik kılıçlar gelmekteydi. Tarafe'nin devesinin kafasını örse, boyun omurlarını eğeye teşbih etmesi (Hatîb et-Tebrîzî, s. 90-91) ve Hz. Peygamber'in hadislerinde geçen "sâhibü'l-kîr" (körük sahibi, demirci) benzetmesi (Wensinck, *el-Mu'cem*, "kîr" md.) Araplar'da demirciliğin varlığını göstermekte, ayrıca bu mesleğin daha çok kölelerin işi olarak kabul edilip hor görüldüğü de bilinmektedir. Demirci karşılığında kullanılan "kayn" aynı zamanda köle demektir ve Mekke'de demircilik yapan Habâb b. Eret, Ümmü Enmâr el-Huzâiyye'nin kölesi idi (İbn Hişâm, II, 202). Muallaka şairleri edebî tasvirlerinde kılıca fazlaca yer verirler (Hatîb et-Tebrîzî, s. 260, 261, 267, 268). Tarafe, akrabadan gelen zulmün kalp üzerinde keskin kılıçtan daha müessir olduğunu söyler (*a.g.e.*, s. 115). "Mühenned, hindî, hindüvânî" gibi adlarla anılan demiri saf Hint kılıcı (*a.g.e.*, s. 241; Ebû Mansûr es-Seâlibî, s. 249) o

KILIÇ

dönemde çok ünlüydü ve böyle bir kılıca sahip olmak iftihar vesilesi sayılırdı (Hatîb et-Tebrîzî, s. 117). Medine’de kılıç yapımındaki mahareti sebebiyle Ebû Seyf (kılıççı) künyesiyle tanınan ensardan bir demirci bulunmaktaydı. Ancak bölgede yahudilerden bu sanatlâ uğraşanların sayısı daha fazlaydı.

Hız. Peygamber’in, çoğu savaşlarda ganimet olarak elde edilmiş ve niteliklerine yahut yapıldıkları yerlere göre adlandırılmış dokuz kılıcı vardı. Bunlardan namlusundaki nakışları veya parlaklığı sebebiyle me’sûr denileni babasından miras kalmıştı (Ali b. Muhammed el-Huzâî, s. 412). Adb ve ünlü zülfikar Bedir, kalî Bettar ve hatf Benî Kaynukâ’ Gazvesi’nde ele geçirilmiş, rasûb ve mihzem ile muhtemelen ma’sûb ve samsâme ise Hız. Ali tarafından, yıkması için gönderildiği Tay kabilesine ait bir mâbedden getirilmişti (a.g.e., s. 409-414). Resûl-i Ekrem’in kılıçlarının sayısı ve helâk etme özellikleri Hız. Mûsâ’nın dokuz mucizesine benzetilmiştir (Abdülhay el-Kettânî, II, 104). Topkapı Sarayı Müzesi Hırka-i Saâdet Dairesi’nde ikisi Hız. Peygamber’e, biri Hız. Dâvûd’a ve diğerleri Hulefâ-yi Râşidîn ile ashaba izâfe edilen yirmi kadar kılıç bulunmaktadır (bk. MUKADDES EMANETLER). Bu örneklerden, erken dönem İslâm kılıçlarının kabzalarıyla birlikte yaklaşık 1 m. uzunlukta ve düz, iki ağızlı olduğu öğrenilmekte ve Askerî Müze’deki (İstanbul) Selâhaddîn-i Eyyûbî’nin babası Necmeddîn Eyyûb’a nisbet edilen kılıçtan (nr. 2355) bu modelin Eyyûbîler döneminde de değişmediği anlaşılmaktadır.

Ağır ve kullanımı daha çok bilek gücüne dayanan düz kılıçların aksine eğri kılıçlarda bileğin hareketi önem kazanır, dolayısıyla bu tür kılıcı kullanmak özel bir tâlim ve ustalık ister. Kılıç çalmasını bil-

meyenler onu çok çabuk kırabilirler (Pakalın, II, 257-258). Müzelerimizde yer alan eğri kılıçların en eskileri Memlûkler dönemine aittir. Osmanlılar’ın Mısır’ı fethiyle ele geçirilen ve Topkapı Sarayı Müzesi’nde muhafaza edilen kılıçlardan Sultan Kalavun’a ait olanının (TSM, nr. 1/2524) uzunluğu kabzasıyla birlikte 91,5 santimetredir; kabza ve balçağı XVIII. yüzyılda yenilenmiştir. Muhammed b. Kalavun’un kılıcının (TSM, nr. 2520) üzerindeki yazı ve tezyinat da daha sonraya aittir. Sultan Kayıtbay’a nisbet edilen kılıçlar arasında eğrilere başka (TSM, nr. 1/181, 1/182) düz (TSM, nr. 1/86, 1/87, 1/180, 1/183) ve zırh delici tiğ tipinde miğvel (meç; TSM, nr. 1/210) olanlar da vardır. Bazı Memlûk kılıçlarında maden sanatının diğer örneklerinde de görüldüğü gibi iri yazılar dikkat çeker. Bazılarının kabza, balçak ve tabanlarında birbiriyle uyumlu arabesk motifler yer alır. XV. yüzyıla tarihlenen, Ali b. Muhammed el-Mısri adlı bir usta tarafından yapılmış bir kılıcın (TSM, nr. 1/123) namlusunun kabzaya yakın kısmında kabzadan çıkıyor hissini veren bir aslan figürü bulunmakta ve daha çok Selçuklu mimarisinde görülen aslan kabartmalarına benzemektedir (Yücel, s. 11-18, 35). Kansu Gavri’ye ait iki kılıcın bütünleşen kabza ve balçakları üstün bir sanat anlayışına ve estetiğe sahiptir. Birinin (TSM, nr. 1/125) sekiz dilimli demir kabzası, ejder balçağı ve ortada kabzanın namluyu daha iyi kavramasını sağlayan arabesk kabartmalı üçgen çıkıntısı birbiriyle tam bir uyum içerisinde. Diğerinin (TSM, nr. 1/186) altın kaplamalı demir kabzası ve onunla bütünleşen haç şeklindeki balçağı girift bitki motifleriyle süslenmiştir (a.g.e., s. 91).

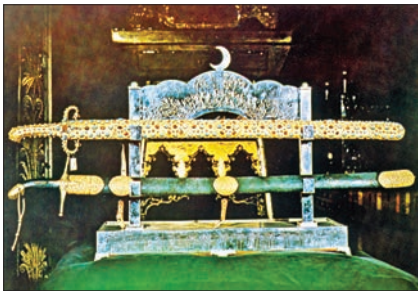
İslâm dünyasında Übüle (Irak), Dimaşk ve Busra, Yemen, Kirman, Kum, Hora-

san, İsfahan, Kahire, Tuleytula (Toledo), İşbîliye (Sevilla) ve Gırnata (Granada) kılıçları tanınmıştı. En meşhur kılıç ustaları Türkler’den ve İranlılar’dandı. Özellikle Türkler’in çeliğe su vermedeki maharetlerinden Çin kaynakları da söz eder.

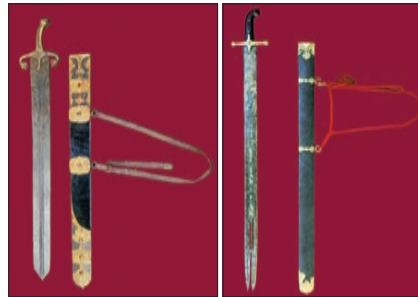
Osmanlı kılıçları genelde eğri, ilk İslâm kılıçları gibi çift ağızlı düz, yılankavî, miğvel, yatağan ve pala olmak üzere değişik tiplerdedir. Asıl Türk kılıcı denilen eğri kılıçların en eski örneklerinden biri Fâtih Sultan Mehmed’e aittir (TSM, nr. 1/90). Uzunluğu kabzasıyla birlikte 126,5 cm olan kılıcın kabzası mors dışındadır. Kılıcın sırtlı ve hafif eğri namlusunda uca kadar uzanan enli bir kan oluğu bulunmaktadır. Namlunun bir yüzünde altın kakma kıvrık dal ve başka bitkisel bezemeler, diğer yüzünde celi sülüs hatla yazılmış besmele, hamdele, dua ve salâtü selâm içeren bir metinle Fâtih’in Osman Gazi’ye kadar giden dedeleri zikredilerek künyesi yazılmıştır. Fâtih’e ait kılıçlar arasında düz, geniş namlusu çift oluklu ve üçgen şeklinde sivri uçlu olanın (TSM, nr. 1/374) kabzasıyla birlikte uzunluğu 104,5 santimetredir ve namlusunun kabzaya yakın kısmı simetrik bir şekilde altın ve gümüş kakma bitki motifleriyle süslenmiş, olukların içine padişahın adı, kelime-i tevhid ve bazı hadisler yazılmıştır. XV. yüzyılın sonlarında Osmanlı kılıçları arasına yeni bir türün katıldığı görülmektedir. Aslında bir düz kılıç türü olan bu silâhlarda namluya, her iki ağızının birbirine paralel yuvarlak hatlı girinti ve çıkıntılarla dalgalı yapılması sonucu yılankavî bir görünüm verilmiştir. Bunlardan II. Bayezid’e ait olanın (TSM, nr. 1/93) 90 cm. uzunluğundaki namlusunun üzerinde dört sıra kan oluğu ve kabzaya yakın bir yerinde sultanın adı ile bir zafer duası bulunmaktadır. Kılıcın hafif eğri kabzası ile balçağı yekpâre demirdendir ve altın kakma bitkisel motiflerle süslüdür.

Müslümanlar ve özellikle Osmanlılar kılıca ayrı bir saygı göstermişlerdir. Bunda, “Cennet kılıçların gölgesindedir” hadisinin (Buhârî, “Cihâd”, 22, 106; Müslim, “Cihâd”, 20) etkili olduğu anlaşılmaktadır. Padişahların tahta çıkışlarında yapılan kılıç kuşanma törenleri Osmanlı saray geleneklerinin en vazgeçilmezlerindendi (bk. KILIÇ ALAYI). Kılıçlar zamanla eskien kısımları yenilenerek tekrar tekrar kullanılırdı. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi’ndeki, “Kınları değişecek kılıçlarla namlusuz olup namlu yapılacak kılıç kınları ve bunların vasıfları hakkında ...” diye başlayan bir belge (nr. D 7161) bunu göster-

Hız. Peygamber’e nisbet edilen kılıçlar (TSM, Envanter nr. 21/129-130)

Hız. Osman’a nisbet edilen kılıçlar (TSM, Envanter nr. 21/136, 2/3775)

mektedir (Aydın, s. 176). Daha çok tören ve kabul günlerinde kullanılan tezyinatlı kılıçlar hazinedarbaşı tarafından işlenmek üzere bazı ustalara verilir (a.g.e., s. 176, TSMA, nr. D 10126'dan). 1582'de yapılan şehzadelerin sünnet düğünü merasiminde geçit törenine katılan esnaf içinde kılıççı esnafı da yer almıştır. 1640 tarihli *Narh Defterine* göre kılıççı esnafı kılıç yapımından çok kılıçların temizlenmesi, körelmiş olanların bilenmesi ve paslarından arındırılması gibi işlemler yaparlardı (Kütükoğlu, s. 216-217). Kılıç imal edilen yerlere kılıçhâne veya Dımaşk'ın bu konudaki şöhretinden dolayı Dımaşkihâne deniliyordu. Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilerden şemşirkâr adı verilen kılıç ustalarının ticânî, mağribî, zivzikî, tırâzî denilen türlerde kılıç yaptıkları anlaşılmaktadır (Pakalın, II, 264-265). Ateşli silâhların yaygınlaşması sebebiyle XVIII. yüzyıldan sonra Osmanlılar'ın kılıç imalâtı eski kalitesini kaybetmiş, zamanla törenlerde üniformaların bir aksesuarı olarak kullanılmaya başlanmış ve bu gelenek günümüze kadar sürmüştür.

Kılıç yapımı ve süslenmesi büyük bir emek ve beceri gerektirir. Bazı kılıç ustaları yaptıkları değerli kılıçlarla tanınmışlardır; bunlar arasında Esedullah İsfahânî çok meşhurdur. Kılıç bir silâh olması yanında anlamlı bir hediye sayılırdı. Hükümdarlar tarafından namlusuna altın ve gümüş kakmalarla zafer ve saadet dilekleri, kelime-i tevhid, âyet ve hadisler işletilerek özellikle mülkî ve askerî yetki verilmiş kişilere bunun bir sembolü olarak hediye edilirdi (Hâlidîyyân, s. 13, 15, 167, 245, 253, 254, 260; Abdurrahman Zeki, *Re-*

vista del Instituto Egipcio, V/1-2 [1957], s. 227 vd.). Kılıç aynı zamanda sahibinin şerefini simgelerdi. Savaşta yenilip teslim olan kumandan kılıcını kendi eliyle galip kumandana uzatır, yenilen, fakat gösterdiği kahramanlıkla bunu hak etmediğini kanıtlayan kumandanın kılıcı ise alınmazdı. Fikhî açıdan kılıç kabzalarının masif altın ve kıymetli taşlarla, sûret tasvirleriyle tezyin edilmesinde bir sakınca görülmemiştir (İbn Ebû Şeybe, V, 199). İmam Şâfiî ve Ebû Hanîfe, altın ve gümüş kılıç bezemelerinin zekâtının verilmesinin gerektiği (*el-Üm*, II, 41; İbn Hazm, VI, 75), İmam Mâlik ise gerekmediği kanatindedir (*el-Müdevvenetü'l-kübrâ*, II, 246).

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, "kîr" md.; Doerfer, *TMEN*, III, 496-498; Wevers, "Sword", *IDB*, IV, 470; Clauson, *Dictionary*, s. 618; Buhârî, "Cihâd", 22, 106; Müslim, "Cihâd", 20; Mâlik b. Enes, *el-Müdevvenetü'l-kübrâ*, Beyrut, ts. (Dâru sâdir), II, 246; Şâfiî, *el-Üm*, II, 41; İbn Hişâm, *es-Sire*, Beyrut 1411, II, 202; İbn Ebû Şeybe, *el-Muşannef* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1409/1989, V, 199; Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, Beyrut 1407, I, 109; Hâlidîyyân, *Tuhaf ve'l-hedâyâ* (nşr. Sâmî ed-Dehhân), Kahire 1956, s. 13, 15, 167, 245, 253, 254, 260; Ebû Mansûr es-Seâlibî, *Fikhü'l-luğa*, Beyrut 1885, s. 248-250; İbn Hazm, *el-Muhalâ*, VI, 75; Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu'l-kaşâ'idü'l-aşr*, Beyrut 1985, s. 90-91, 115, 117, 241, 260, 261, 267, 268; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, VI, 202-216; Ali b. Muhammed el-Huzâî, *Tahricü'd-delâlâtü's-sem'iyeye* (nşr. Ahmed M. Ebû Selâme), Kahire 1401/1981, s. 409-414; Nüreddin el-Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rîfe), I, 51; Marzî b. Ali b. Marzî et-Tarsûsî, *Mevsü'atü'l-eslihati'l-kadîme* (nşr. Karen Sader), Beyrut 1998, s. 37; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri*, İstanbul 1983, s. 216-217; Tahsin Öz, *Hurka-i Saadet Dairesi ve Emânât-ı Mukaddese*, İstanbul 1953, s. 36-46; A. Parrot, *Nineveh and Babylon* (trc. S. Gibert - J. Emmons), London 1961, s. 16, 34, 41, 54-57, 103-104, 106, 107, 163; Abdurrahman Zeki, "On Islamic Sword", *Studies in Islamic Art and Architecture Honour of Professor K. A. C.*

Creswell, London 1965, s. 270 vd.; a.m.f., *es-Silâh fi'l-İslâm*, Kahire, ts. (Dârü'l-ma'rîf), s. 33-35; a.m.f., "en-Nükuşü'l-zühurîyye ve'l-kitâbât 'ale's-süyûfî'l-İslâmiyye", *Revista del Instituto Egipcio de Estudios Islamicos en Madrid*, V/1-2, Madrid 1957, s. 227 vd.; H. Stöcklein, "Arms and Armour", *A Survey of Persian Art* (ed. A. U. Pope - P. Ackerman), Tahran 1977, VI, 2570-2575; D. Robinson, *Concordance to the Good News Bible*, Suffolk 1983, s. 1151-1152; *The Anatolian Civilisations* (ed. Ferit Edgü), İstanbul 1983, I, 25, 88, 89; Ünsal Yücel, *es-Süyûfü'l-İslâmî ve şunnâ'uhâ* (trc. Tahsin Ömer Tahaoğlu), Küveyt 1988, s. 11-18, 35 vd., 91; Bahaeddin Ögel, *İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara 1988, s. 61, 159, 301; ayrıca bk. İndeks; a.m.f., "Türk Kılıcının Menşe ve Tekâmülü Hakkında", *DTCFD*, VI/5 (1948), s. 143 vd.; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtîbü'l-idâriyye* (Özel), II, 104, 108; Veli Sevin, *Anadolu Arkeolojisi: Başlangıçtan Perslere Kadar*, İstanbul 1997, s. 74; Hilmi Aydın, "Sultanların Silâhları", *Topkapı Sarayı*, İstanbul 2000, s. 176, 180, 182, 187; İhsan Hindi, "Mekânnetü's-seyf 'inde'l-'Arab", *Fayşal*, XXXVI, Riyad 1980, s. 20-26; Pakalın, II, 257-266.

NEBİ BOZKURT

KILIÇ ALAYI

Osmanlı padişahlarının tahta çıkmalarından sonra kılıç kuşanmaları münasebetiyle yapılan tören.

Resmî belgelerde ve kaynaklarda "taklîd-i seyf, takallüd-i şemşir" olarak geçen kılıç kuşanma merasiminin ne zaman başladığı hususunda kesin bilgi yoktur. Ancak gazâ kılıcı kuşanma âdetini Asr-ı saâdet'e kadar götürmek mümkündür. Hz. Peygamber savaşlarda kılıç kuşandığı gibi bazı sahâbîlere de kılıç kuşatmıştır. Nitekim Hayber'in fethi sırasında Resûl-i Ekrem tarafından Hz. Ali'ye zırh giydirilmiş ve kılıç kuşatılmıştır. Abbâsîler döneminde tayin edilen kumandanlara halife törenle kılıç kuşatır ve sancak verirdi.

Seyyid Lokman'ın hazırladığı *Surnâme-i Hümâyun*'da kılıççı esnafının geçişini gösteren bir minyatür (TSMK, Hazine, nr. 1344, vr. 96'dan detay)

Allom'un bir gravüründe Eyüp'te kılıç alayı (R. Walsh, *Constantinople and the Scenery of the Seven Churches of Asia Minor*, London 1839, I, lv. XXIII)